

Editörden

DİN VE HAYAT

TDV - İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ
SAYI: 3 - YIL: 2007

YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mustafa ÇAĞRICI

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Kadriye AVCI ERDEMLİ

EDİTÖR

Kerime CESUR

kerime.cesur@gmail.com

YAYIN EKİBİ

Abdülkerim YATĞIN

Ahmet BENSİZ

Davut ÖZGÜL

Emine ARSLAN

E. Betül ÇAKIRCA

Kerime CESUR

Mehmet YÜKSEL

Mustakim ARICI

Salim SELVİ

Sümeyye PARILDAR

Uğur YILMAZ

Üzeyir GÜR

TASHİH

Dr. A.Cüneyd KÖKSAL

REKLAM SORUMLUSU

Ömer Faruk ŞENTÜRK

GRAFİK TASARIM

Sinan ÖZDEMİR

BASIM YERİ ve TARİHİ

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl.

Ostim Örnek San. Sit. 1. Cad.

358. Sk. No: 11 Yenimahalle/ANKARA

Tel. 312 354 91 31 / Fax: 312 354 91 32

Ankara / 2007

ISSN: 1308 - 9595

DAĞITIM

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl. İstanbul 1. Şb.

Klodfarer Cad. No:14/1 Divanyolu

Eminönü/İSTANBUL

Tel: 0212 518 46 04

Faks: 0212 518 83 07

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.

PARA İLE SATILMAZ

Bismillahirrahmanirrahim

Yüce Rabbimize sonsuz hamd ü senalar olsun.

Efendimiz Muhammed Mustafa'ya binlerce sâlât, âl ve ashâbına selam olsun.

Ak sakallı pîr koca bilmez ki hâli nice

Emek yimesin hacca bir gönül yıkarısa

Yunus Emre

İbadetlerin ortak amacı insanın yaratılış gayesinin, kulluğunu izhar olduğunu göstermektir. Namaz ile güne, oruç ile yıla, hac ile ömre anlam katan, aynı zamanda denetim altında tutan ibadetler, müslümana hiçbir anında yalnız olmadığını, Yüce bir varlığın gözetim ve denetimi altında bulunduğunu hatırlatır. Kulluğun kemali de her şeyi yerli yerine koymakla mümkündür. Bu açıdan baktığımızda namaz dosdoğru kılındığında namaz; oruç, ellerimiz, gözlerimiz, dilimiz de yanlıştan ve haramdan sakındığında oruç; ve hac her türlü kavgadan, dünya menfaatinden beri olduğumuzu kanıtladığımızda hac-i mebrûr olmaktadır.

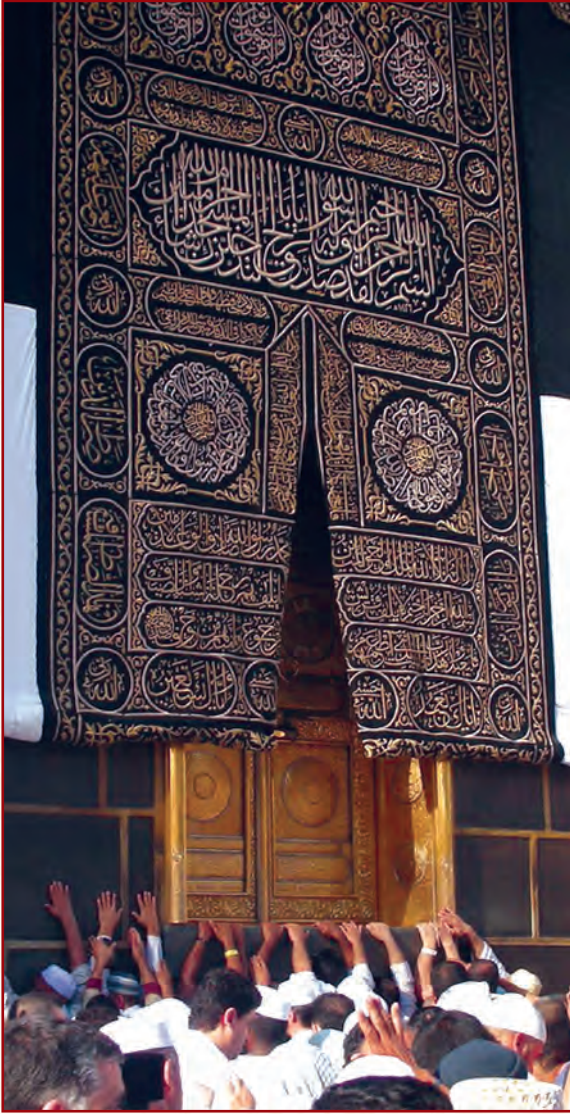
İstanbul Müftülüğü Kültür Yayınları üçüncü çalışmasını, ömrümüze anlam katan, layıkıyla yerine getirildiğinde yeniden doğmuş gibi günahsız olunacağı müjdesi verilen "Hac" ibadetine ayırmış bulunmaktadır. Hac yeniden doğmamıza vesile olan yoğun anlamlar bütünüdür. Bu eserimizde, hacın kapsadığı bu anlamlar bütününden imkanların elverdiği ölçüde sizlere makaleler, hatıralar, söyleşiler sunmaya çalıştık. Mikat, ihram, telbiye, tavaf, Hacerü'l-esved, Safa-Merve, Arafat, Müzdelife, Mina, şeytan taşlama, kurban gibi hacın temel kavramlarını ve aşamalarını içeren makaleler hac anlamımıza yardımcı olmaktadır. İhram'ın sadece bir bez parçası olmadığını, mikattan hac ibadetine giriş yapan hacının dünyanın tüm kalabalığından arınıp Rabbi'nin topluluğuna karıştığını; Arafat'ta hacın zirvesine ulaştığını; şeytana atılan her taşla bir günahın atılması gerektiğini ve diğer tüm aşamaların insanın olgunluğunu tamamlamasına yardımcı olan adımlar olduğunu anlıyoruz. Allah karşısında eşitliğin zirvesinin gerçekleştiği ibadettir hac. Ten renginin önemsizliğini Malcom X'in hayatından verdiğimiz kesitlerden anlıyoruz. "Hacda Kadın" makalesi ile hacda kadının cinsiyeti ile değil kulluğu ile var olduğunun bilincine varıyoruz. Nazife Şişman hacı olmanın turist ve seyyah olmaktan ayrıldığı noktaları akıcı bir üslupla bizlere sunuyor. Söyleşi bölümümüzde Ebruzen Hikmet Barutçugil'in, sanatıyla hac arasında kurduğu bağlantıyı bulabilirsiniz. Ayrıca Ümit Meriç ve Nevzat Tahran ve Hasan Cihat Öter'le gerçekleştirdiğimiz kısa söyleşiler de zevkle okunacaktır. Hacca gitmenin öneminin yanında hac dönüşü ahlâkî olgunluğun devamının gerekliliğini anlatan "Hacca Nasıl Gidilir Nasıl Dönülür?" isimli makale, "Hacca Eğitimi Gitmek", "Hacca Çarşı Ziyareti ve Hediyeleşme Âdâbı" da faydalı olacağını umduğumuz diğer makalelerden. Portre bölümümüzde son nefesini Efendimiz'in yanbaşında vermek istediği için Medine'ye hicret eden Sami Ramazanoğlu Hocaefendi'nin hayatı anlatılmakta. Fahrettin Paşa'nın Medine Savunması, Surre Alayları, Osmanlı'nın kutsal beldelere gösterdiği hassasiyeti anlatan makaleler, Kâbe ve Ravza'daki âyetlerin değerlendirildiği makale, hac manzumeleri ve hac literatürü makaleleri ve şiirlerden oluşan bir dosya ile karşınızdayız.

İlkemiz sizlere en iyiyi sunabilmektir. Yayın kurulu bu ilkeyi layıkıyla gerçekleştirebilmek için büyük gayret içerisinde. Bu çalışmalar sırasında fikirleri ve makaleleri ile bizlere katkıda bulunan değerli akademisyenlere, Diyanet personeline, yazılı ve görsel malzeme temini, yayına hazırlık, baskı ve tasarım süreçlerinde katkısı olan herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Allah'ın çalışmalarımızı boşa çıkarmaması ümidiyle...

HACCIN İRFANÎ BOYUTU

linizdeki makale, pek çok hikmetlere sahip olan bu ibadetin sadece bir tek yönüne bir makale sınırları çerçevesinde temas etmek maksadıyla kaleme alınmıştır. Gerçek şudur ki, hac pek çok yönden incelenmesi gereken zenginliğe ve genişliğe sahip bir ibadettir. Ancak biz onun sadece irfanî boyutundan bize yansıyan özelliklerini arz etmeye çalışacağız.

Karşı Konulamayan Çağrı

Asırlar önce, Yüce Mevlâ'mız, sevgili dostu ve elçisi Hz. İbrahim'e şöyle buyurdu: *"(Ey İbrahim) İnsanları hacca çağır. Yürüyerek ya da incelmış develerin üzerinde, uzak yolları, derin vadileri aşarak sana gelsinler."*

Bu emri alan Hz. İbrahim, *"Ya Rabbi! Bu ıssız ve çorak vadiye benim sesimi kimler duyar ki, sesim insanlara ne kadar ulaşabilir ki?"* diye endişesini ifade edince, Alemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ, *"Ey İbrahim! Seslenmek sana ait, duyurmak ise bana aittir."* buyurmuştu. Âyet-i kerîme'den yola çıkarak, asırlardır süregelen bu kutsal çağırışı ve icabeti düşünelim isterseniz... Ne dersiniz? Eskiden yaya olarak uzak beldele-ri aşanlar yanında, uzun menzilleri kat edebilecek yaratılıştaki develeri bile zayıflatacak kadar

Allah Teâlâ'nın, her yolcunun olmazsa olmaz şartıyla baktığı azığı, "en hayırlı azık" olarak nitelediği "takva" ile ilişkilendirmesi dikkat çekicidir. Demek ki, hac yolculuğunda takva, kişinin her daim yanı başında durmalıdır. Peki, mümin takvayı nasıl anlamalıdır? En özlü ifadesiyle takva, "kulun, kulluk bilincini, ruhunda, düşüncelerinde ve davranışlarında, düşünmesi, duyması ve yaşamasıdır." Bu duygu ve düşünceye sahip olan mümin, "müttaki"dir.

uzak beldelerden gelen insanları, acaba hangi cazibeydi çeken? Ya bugün? Bir külüstür otobüsle dağları, vadileri aşarak gelen Kafkasyalı, Dağıstanlı fakir müslümanları, Avustralya'dan, Amerika'dan, uçakla bile 24 saat süren uzun mesafelerden, çok önemli işlerini erteleyerek veya terk ederek gelen varlıklı insanları, acaba hangi kudret çekip getiriyor, bu çöl kumlarıyla ve kayalıklarla çevrili mekânlara? Hangi güç milyonlarca insanı, aynı gün ve aynı saatlerin randevusunda bir araya getirebilir? Anlaşılan, böylesine önemli bir randevunun, davetlileri de önemli... Denilebilir ki, Allah Teâlâ, kimi dilerse o yılki Arafat Listesi'ne yazmakta ve şartlar tahakkuk ederek mümin o günde ve o saatte orada bulunmaya muvaffak olmaktadır.

Bir sınavlar zinciridir hac...

Evet, bir sınavlar zinciridir o... Hac süresince mümin belki günde birkaç kez sınanır; ve bu sınav en az 5-10 gün, bazen de 30-40 gün sürer.

Bu bakımdan, nasıl ki, bir üniversite adayı, istikbalini belirleyecek büyük sınavda başarılı olmak için her gün çalışmak ve hazırlanmak zorundaysa, mümin de makbul ve mebrur bir hac için işte böylesine dikkatle ve özenle çalışmak ve hazırlanmak zorundadır. Gerek âyetler ve hadisler, gerekse İslâm büyüklerinin tecrübeleri bize bu konuda yardımcı olacaktır elbette... Yeter ki, bu önemli nokta bizim idealimiz olsun.

Gelin önce Kur'ân-ı Hakîm'e kulak verelim: *"Hac bilinen aylardadır. Kim bu zaman diliminde ihrama girip hacca niyetlenirse artık onun için, eşiyile cinsi münasebet, günah sayılan davranışlarda bulunmak ve başkalarıyla kavga etmek, ağız dalaşı yapmak haramdır. Siz hayır namına ne yaparsanız Allah onu bilir. Bir de yolculuk için kendinize azık edinin ve bilin ki en hayırlı azık takva'dır. Ey akıl sahipleri! Kulluk şuuruyla yaşayın ve emirlerime karşı gelmekten sakınarak takva sahibi olun".²*

Makalemize başlık teşkil eden ifade, aslında bu âyetten ilham alınarak yazıldı. Evet, ihramsız hac olmaz. Bu sebeple ihramınızı almayı unutmayın, takvanızı ise asla... Çünkü o sizin yol azığınız... Allah Teâlâ'nın, her yolcunun olmazsa olmaz şartıyla baktığı azığı, "en hayırlı azık" olarak nitelediği "takva" ile ilişkilendirmesi dikkat çekicidir. Demek ki, hac yolculuğunda takva, kişinin her daim yanı başında durmalıdır. Peki, mümin takvayı nasıl anlamalıdır? En özlü ifadesiyle takva, "kulun, kulluk bilincini, ruhunda, düşüncelerinde ve davranışlarında, düşünmesi, duyması ve yaşamasıdır." Bu duygu ve düşünceye sahip olan mümin, "müttaki"dir. Yoksa, takvayı sadece Allah'tan korkmak şeklinde düşünecek olursak, bu derin muhtevayı oldukça daraltmış oluruz.

Takva'yı kendine yol azığı edinebilen müminin, kulluk bilinciyle okuyacağı Telbiye de farklı olacaktır. O, her bir lebbeyk getirişinde, "Ey Rabbim!. Davet ettin ben de geldim. Buyur Ya Rabbi... Bütün emirlerin baş üstüne... Hamdim ve şükürüm sadece Sana aittir. Senin mülkün ve saltanatın karşısında bir köleden başka bir şey değilim ben. Bütün bunlar, her şey Senin, ben de Senin âciz ve zayıf bir kulunum. Mülkünde de, saltanatında da hiçbir ortağın yok Senin..." derken, bu samimi telbiyesiyle, "Her uzaktan gelen misafirin ev sahibi üzerinde hakkı olduğu gibi, senin de Bende hakkın var. Dile benden ne dilerse, buyur ey kulum!" diye Mevlâmız'dan karşılık almaya hak kazanır.

Kulluk şuuruna sahip bir mümin, kendisi gibi, "Rahman'ın Misafirleri" olan arkadaşlarını ve diğer müminleri incitmemeye çalışır ve bu nezaketi ile sevap almayı başarırken, hazırlıksız ve takvadan yana azıksız olarak yola düşenler ise daha ilk sınavda dökülürler. Sizce, havaalanında yaşanan sıra tartışmaları bunun bir örneği değil midir?

Sevgili Peygamberimiz (sav)'in, "makbul ve mebrur bir haccın karşılığı ancak cennettir" hadisinde, böylesi bir hacca nail olmak için ifade buyurduğu üç hususa değinmek istiyorum.

1. Tanıdık, tanımadık herkese selam vermek.
2. Tatlı dille, güzel sözle konuşmak.
3. İnsanlara ikram etmek.

Dikkat edilirse burada ifade edilen üç husus da ahlâkî niteliklidir. Ama öylesine güzel ve derin bir muhteva ile karşı karşıyayız ki, kişi bunları başarabilirse eğer, tüm hac safahâtını gülistana döndürecek bir güzelliğe nail olacak demektir. Sözgelimi, selam mümini, mümine

yaklaştıran, sevdiren bir davetiye. Tatlı dil, müminin gönlünü hoş eden, ona sürur bahşeden bir selam ve nihayet ikram... Bazen birkaç hurma ya da bir tek elma, bazen sıkışık safta açılan yer, bazen serilen bir seccade, bazen yolculuk meşakkatine talip olarak kardeşine terk edilen bir koltuk, bazen de sunulan bir bardak zezem...

Ne dersiniz, bütün bunlar için daha memleketteyken hazırlık yapmak gerekmez mi? insanlara karşı tevazu gösterip selam vermesini beceremeyen, her konuştuğunda diliyle insanları inciten ve bırakınız ikram etmeyi, her şeyin öncelikle kendisine ait olmasını isteyen nice hacı adaylarımız vardır içimizde... Her bir rek'atin, yüzbin rek'atle karşılık bulduğu Harem-i Şerif'te vakti ihya etmek varken, hacılarımızın incik-boncukla vakit öldürmesini, hazırlıksız yakalanmaktan başka neyle izah edebiliriz?

Son olarak eklemek istediğimiz husus şudur: Haccın zorlu safhalarını bir bir yaşayan müminin, her biri bir sınav olan bu safhalarda göstereceği "kulluk bilinci" ya da "niyet ve davranış bozukluğu", onun haccının sonucunu belirler: Makbul ve mebrur bir hac ya da geriye sadece yorgunluğu kalan meşakkatli bir yolculuk... Mümin, karşılığını sadece Allah'tan bekleyerek çıktığı hac yolculuğunda her daim Allah'a sığınmalı, zorlukları kolaylaştırmasını dilemelidir. Tek gayesi, hacdan sonraki halinin öncekinden, iman, ibadet, ahlâk ve yaşantı bakımından üstün bir hal alarak farklı hale dönüşmesi olmalıdır. Unutmamalıdır ki "hacı olmak kolaydır; hacı ölmek zordur"...■

Dipnotlar

- 1) Hac 22/27. 2) Bakara 2/97.

